

Rune Skarstein

NOTATER OM FRANKRIKE

1. Innledning. For det europeiske bursjoasiet var maioppstanden i Frankrike forvarslet om en ny fase i klassekampen i metropolene. Det ideologiske sløret over motsetningene i systemet ble flerret opp i løpet av to måneder. Bevissthetsindustriens borgfredspropaganda om «ideologenes død», «det pluralistiske samfunn», «samarbeid» og «stabilitet» i kapitalismen makter etter dette i langt mindre grad å bedra massene, å tåkelegge motsetningene, å holde proletariatet i sjakk. Dette gjelder ennå først og fremst Frankrike, men tendensen i denne retning er til stede også i resten av Vest-Europa, særlig i Italia. I denne situasjonen blir makthaverne nødt til å fremme det de før ha prøvd å unngå, nemlig en polarisering. Dersom de opposisjonelle kreftene ikke vil la seg integrere og bringe til taushet, så må de forfølges: Borgfredspropagandaen og skinnliberaliteten blir avløst av massiv hets mot dem som må isoleres, nemlig de «venstreekstremistiske elementene».

For de revolusjonære har revolten i Frankrike indikert mulighetene for massemobilisering i metropolene. Dette spontane opprøret viste hvilke veldige krefter som kan rettes mot det kapitalistiske systemet. Barrikadekampene og fabrikkokkupasjonene ga til kjenne i hvor stor utstrekning de som blir utbyttet, undertrykt, pint og bedratt for sine muligheter av kapitalismen, er villige til å kjempe mot den. Etter mai 1968 kan ikke noen herskere i Europa føle seg trygge på kapitalismens integrasjonskapasitet; de må regne med at det fins et enormt, latent revolusjonært potensial i alle høyt utviklede kapitalistiske land.

Noen sosialister har en tendens til ensidig å feire mai-opprøret som en bekreftelse på sine teser og å betrakte det som en slags absolutt suksess. Men for opposisjonen må det være viktigere å notere seg at en i mai 1968 også fikk demonstrert nettopp svakhetene og grensene til den organiserte opposisjonen. For sosialister danner dessuten hendelsen i Frankrike like mye et unntak som et eksempel. Skal vi kunne lære av eksempelet, må vi granske de spesifikke forutsetningene for unntaket. Noen av disse forutsetningene vil jeg forsøke å gå inn på i det følgende.

2. Den franske økonomien. Cohn-Bendits artikkel I dette heftet gir en omfattende analyse av motsetningene I den franske kapitalismen. Her skal jeg ta fram bare noen få momenter. Produksjonsøkningen har i de siste ti årene bare i liten grad vært fulgt opp av økt kjøpekraft hos de lønnsavhengige massene; de typiske eksportindustriene har hatt den langt største ekspan-

sjonen. Massenes konsumkraft har blitt stadig mindre i forhold til den franske kapitalismens produksjonskraft. De karakteristiske trekkene ved kapitalakkumulasjonen har med andre ord vært: På den ene siden et sterkt økende luksuskonsum, store utgifter til militærapparatet og et stadig større overskudd på handelsbalansen med utlandet. På den andre siden en høy grad av utbytting av arbeidskraften. I mai i fjor meldte *Der Spiegel*: «Ikke i noe EEC-land har arbeidstakerne profitert mindre på den økonomiske veksten. ... Ikke i noe land innen EEC er arbeidsuken så lang som i Frankrike: 47,3 timer (Forbundsrepublikken 43,9 timer). Ikke i noe EEC-land betaler arbeiderne så høye skatter som i Frankrike. Og ikke i noe EEC-land – utenom Italia – tjener de så lite: gjennomsnittlig kr. 5,80 pr. time (Forbundsrepublikken kr. 8,30).»¹ De lave lønningene har på sin side bidradd til høye profitter, og dermed til en midlertidig styrking av den franske kapitalismens konkurranseposisjon på det internasjonale markedet.

Strukturkrisen i Frankrike er langt dypere enn i de fleste vesteuropeiske landene. Ekspansjonen av de teknologisk avanserte industriene har ikke på langt nær vært tilstrekkelig til å skaffe nye arbeidsplasser til de store ungdomskullene og til alle dem som er blitt arbeidsløse på grunn av nedleggelse av uprofitabel virksomhet. Før mai-revolten i fjor gikk 800.000 arbeidsløse.² Dette tallet innbefatter ikke den veldige «skjulte» arbeidsløsheten på landsbygda som de franske regionplanleggerne er fullt oppmerksomme på: De siste årene har industrikonsernene bygget moderne underavdelinger i provinsområdene, som f.eks. Renault-Saviem i Caen, Renault i Flins og Sud-Aviation i nærheten av Nantes. I områder med «skjult» arbeidsløshet og «flukt fra landsbygda» tar storforetakene sikte på å bygge opp kjeder av delfabrikker; og på grunn av arbeidsmarkedssituasjonen i disse områdene håper kapitalistene å kunne fylle fabrikkene med lavtlønnede og lydige arbeidere. I mai 1968 viste det seg imidlertid at nettopp dette nye industriproletariatet på landsbygda er både «udisiplinert» og opprørsk.

3. *Universitetene* er et annet kritisk punkt i den franske kapitalismen, som i resten av den kapitalistiske verden: På den ene siden produserer universitetene den kvalifiserte arbeidskraften som er nødvendig for å reproducere den teknologisk avanserte kapitalismen. På den andre siden gir ikke private investeringer i universitetene kortsiktig og umiddelbar profitt, og de statlige bevilgningene er utilstrekkelige.

Universitetene er overfylt av studenter, laboratoriene er dårlige, pensa er foreldet. Regjeringen prøvde først å møte denne situasjonen med å bygge nye universiteter, som for eksempel Nanterre (et tilbygg til Sorbonne). I 1964 gikk myndighetene et skritt videre ved å legge fram den såkalte Fouchet-planen (en parallell til våre Ottosen-innstillinger). Den går kort ut på følgende: Totrinns studium, tidlig spesialisering, kortere studietid, mangedobling av antallet eksamener for å bedre kontrollen over studentene (studiet

legges opp som «kurs» med etterfølgende eksamen), industriforbundene gis direkte innflytelse på universitetspolitikken, den statlige reglementeringen og overvåkingen (fast forankret siden Napoleonstiden) skal styrkes. Det borgerlig-liberale universitetets tradisjonelle oppgave, nemlig å forme kultiverte vakthunder for den bestående orden, viker altså plass for en økning i produksjonen av teknikere og administratorer som skal fremme den franske kapitalismens fortsatte akkumulasjon og dens konkurranseposisjon på det internasjonale markedet.³

4. *Kommunistpartiet.* (Å hevde at revisjonismen dukket opp først på SUKPs tjuende kongress er ikke bare uhistorisk, det er pur idealisme. Som om en *partikongress* kan forårsake et totalt brudd på historien og med ett slag gjøre en revolusjonær kommunistisk verdensbevegelse revisjonistisk! En kritikk av revisjonismen som vil gjøre krav på å være mer enn steril og idealistisk spekulasjon, vil måtte omfatte en kritisk, historisk gransking av utviklingen av den russiske revolusjon. Det følgende er ikke en slik kritikk, men det hviler på de forutsetningene jeg her har skissert.)

Indre forhold i det franske kommunistpartiet gjorde at det på et tidlig stadium ble mer avhengig av Komintern enn for eksempel det italienske og det tyske kommunistpartiet.⁴ Alt i slutten av 1920-årene var PCF en appendiks til Internasjonalesen, og dets politikk var en refleks på signal fra Moskva. «Sterk undertrykkelse av partiet aksentuerte enda mer isolasjonen som var en følge av at PCFs paroler var abstrakte og atskilt fra den sosiale virkelighet. Dette førte til en styrking av partiets avhengighet av Internasjonalesen – av Sovjetunionens revolusjonære prestisje og ry.»⁵ Det var med andre ord ikke PCFs politiske praksis i Frankrike, men først og fremst den russiske revolusjonen og partiets tilknytning til Moskva som skaffet det en viss tillit i den franske arbeiderklassen.

At det var hele 900.000 aktive medlemmer i PCF i 1945, kan ikke skjule ytterligere tegn på degenerasjon: «Det mislykte folkefronteksperimentet i 1936, avvæpningen av de kommunistiske militsene etter 'frigjøringen' fra den tyske fascismen (Thorez: 'En stat, en hær, ett politi!'), integreringen av revolusjonære arbeiderkontroller (1944-45) i organer tilknyttet fagforeningene (*Comités d'Enterprise*): Dette førte til at holdningen til de eldre franske arbeiderne gikk i retning av resignasjon.»⁶

PCFs praktiske politiske målsetting var den samme i 1947 som i dag: ikke å mobilisere arbeidermassene til revolusjonær kamp, men å representere dem (i parlamentet, overfor arbeidsgiverforeningene, osv.) og å holde dem under kontroll. Også den indre partistrukturen er fullstendig tilpasset disse funksjonene, noe vi skal komme tilbake til. I dag forkynner partiet «den fredelige overgang» til sosialismen og «den fredelige sameksistens» som handlingsprogram. Dette prinsippet binder de Moskva-tro kommunistpartiene til å arbeide innen rammen for legal opposisjon og ikke foreta seg noe som kan

forstyrre den etablerte maktbalansen. Og som den borgerlige avisen *Le Monde* har påpekt: «Denne sameksistenspolitikken har gitt resultater. Et slikt resultat var Grenelle-avtalen som gjorde slutt på fjorårets generalstreik i Frankrike.»⁷

Trass i sin revisjonisme har PCF holdt ved like en revolusjonær retorikk. For partipampene har nok denne ordbruken først og fremst tjent til selv-suggesjon og moralsk opprustning, men hos arbeiderne har den uten tvil virket til å opprettholde bevisstheten om undertrykkelse og utbytting. Et annet moment som kan ha virket i samme retning, er at PCFs fagforbund CGT ikke har hatt monopol på å føre lønnskamp for arbeiderne. Det har måttet konkurrere om arbeidernes oppslutning med tre andre forbund. Det katolske CFTC og de sosialdemokratiske CFDT og CGT-FO. De mange storstreikene i Frankrike kan delvis forklares ut fra eksistensen av flere store, konkurrerende fagforbund: Når arbeiderne forlanger protest eller aktiv kamp, må forbundene iallfall delvis følge kravet for ikke å miste tilhengere. Kadrene på basisplanet i forbundene har dessuten stort sett stått til venstre for pampene og partibyråkratene, og CGTs lokalforeninger har som regel dannet en venstrevekt overfor PCF. Disse forholdene har sannsynligvis i stor grad bidradd til at hverken den kalde krigen, PCFs nasjonalsjåvinisme under Algeriekrigen eller dets parlamentarisering av klassekampen og passivisering av medlemsmassene har kunnet knekke den franske arbeiderklassens revolusjonære tradisjon og klassebevissthet. Parallelt med kommunistpartiets revisjonistiske utvikling er den aktive medlemsmassen redusert til det halve, det har foregått en rekke organisatoriske avskallinger, og partiet er «... for første gang i sin historie plaget av ustanselig opposisjon fra venstre».⁸

5. *Sosialistiske grupperinger.* UNEF (*Union Nationale des Etudiants Francais*) – venstreorientert faglig studentunion. Ble politisert først under Algeriekrigen. Mange studenter nektet da å følge inkallingsordrene til militærtjeneste og ble utsatt for forfølgelser fra regimet. UNEF spilte i denne situasjonen en avantgarderolle: Unionen tok offentlig standpunkt for den algierske frigjøringsfronten og gikk i spissen for en rekke demonstrasjoner og masseaksjoner. Etter Algeriekrigen har UNEF organisert kampanjer mot Fouchet-planen og offentliggjort dyktige undersøkelser av den franske universitetskrisen.

UEC (*Union des Etudiants Communistes*) – kommunistisk studentunion. «Har siden 1956 vært i stadig konflikt med det stalinistiske PCF. Siden 1960 har det vært skjerpede fraksjonskamper innen UEC mellom marxistiske, trotskistiske, prokinesiske og 'italienske' tendenser.»⁹ Under Algeriekrigen ble venstreopposisjonen innen UEC ekskludert etter inngrep fra PCF. UEC tok avstand fra studentopprøret i fjor og fordømte det som «anarkistisk», «småborgerlig», osv.

FER (*Federation des Etudiants Revolutionnaires*) – «trotskistisk» studentforbund. FER har i Paris «en 300 mann sterk karatetrenerordenstjeneste som ikke bare forsvarer demonstrasjoner mot motdemonstrasjoner fra kommunistene og angrep fra silkerampen, men også utfører straffeekspedisjoner mot JCR- og UNEF-forsamlinger. ... FER avviser den vietnamesiske frigjøringsfronten fordi den som folkefrontsbevegelse samarbeider med bursjoasiet. Cuba og Kina blir fordømt som byråkratisk regjerte stater.»¹⁰

JCR (*Jeunesse Communiste Revolutionnaire*) – «Den revolusjonære kommunistiske ungdom», «trotskistisk». Står nær PCI (*Parti Communiste Internationaliste*) som oppsto etter en splittelse av trotskistene. JCR sympatiserer med standpunktene til Pierre Frank og Ernest Mandel og går inn for «entrisme»-strategien, dvs. hemmelig arbeid i PCF og CGT for å revolusjonære arbeiderklassen. I 1966 dannet JCR den nasjonale Vietnamkomiteen CVN (*Comité Vietnam National*). CVN oppfatter seg som en frontbevegelse. Den har dannet over 50 Vietnamkomiteer i provinsbyene. JCR minner mye om den tyske SDS (*Sozialistischer Deutscher Studentbund*), både i teori og praksis. Under studentopprøret i Paris i fjor spilte JCR en sentral rolle.

UJCML (*Union des Jeunesses Communistes marxiste-leniniste*) – Union av marxist-leninistisk ungdom. En parallell til det ørlille «prokinesiske» partiet PCMLF (*Parti Communiste Marxiste-Leniniste*) som er resultatet av en avskalling fra PCF. Men UJCML, som på sin side er resultatet av en avskalling fra UEC, overensstemmer slett ikke helt politisk med PCMLF. UJCML avviser ethvert samarbeid med den nasjonale Vietnamkomiteen CVN, og «som konsekvent tilhenger av den kinesiske utenrikspolitikken nekter den å gi noen tilslutning til OLAS-konferansene».¹¹ UJCML har forsøkt å ta konsekvensen av den hittil abstrakte krangelen med PCF: Det blir ventet av hvert medlem at det jobber en tid som hjelpearbeider i fabrikkene for å bidra til en bekjempelse av revisjonismen nedenfra.

Medlemmene av de sosialistiske organisasjonene som nå er regnet opp (det fins langt flere), er stort sett studenter, elever og intellektuelle. I årevis har disse gruppene splittet seg på nyanser i abstrakt-teoretiske saker, og satt inn stor energi i diskusjoner om den vietnamesiske frigjøringsfrontens folkefrontslinje, om hvorvidt Regis Debrays teser om revolusjonen i Latin-Amerika undervurderer rollen til byproletariatet, om hvem som er det vietnamesiske folkets virkelige venner, osv. En slik fremmedgjort teoretisering fører lett til dogmatisme og en intens jakt på kjettere; og den skaper grobunn for praksisfjerne og irrasjonelle motsetninger mellom sosialistene. I samme grad som en dogmatisk teoretisering tar overhånd, er det en tendens til å skyve relevant praksis i bakgrunnen.

De fleste sosialistiske organisasjonene i Frankrike hadde iallfall inntil mai 1968 åpenbare sekteriske trekk. Blant utenforstående aktivister ble de nedsettende betegnet som *groupuscules* (mini-grupper). 79% av studentene

ved de filosofiske fakultetene i Paris og 56% ved de samme fakultetene i provinsbyene sa i 1968 om seg selv at de var «venstreorienterte».¹² At de sosialistiske grupperingene ikke greidde å engasjere massen av radikale studenter i en kollektiv praksis, skriver seg sannsynligvis i stor grad fra disse organisasjonenes sekteriske aktivitet. Mai-opprørets anarkistiske karakter kan et stykke på vei tydes som et svar på holdningen til lederne i de såkalte groupuscules.

6. 22. mars-bevegelsen og revolten. Noen nærmest surrealistiske og tilsynelatende meningsløse aksjoner av «situasjonister» og «anarkister» ved universitetet i Strasbourg dannet de første spirene til en massebevegelse blant studentene. Fra Strasbourg bredte bevegelsen seg til Nantes og Nanterre. I begynnelsen var aksjonene rettet mest mot autoritære ordensreglement ved studenthjemmene og mot elendige studieforhold ved universitetene. Disse aksjonene var utvilsomt en viktig faktor i bevisstgjøringen av studentene.

Fredag den 22. mars i fjor kom det til en spontan protestforsamling ved Nanterre-universitetet. Protesten gjaldt arrestasjonen av 6 medlemmer av den nasjonale vietnamkomiteen CVN. 142 studenter okkuperte samme kvelden universitetets forvaltningsbygning. Der vedtok de en resolusjon med informasjon om arrestasjonen av de 6 og oppfordring til aktiv motstand mot regimet. Resolusjonen avsluttet med et opprop til studentene om å delta i politiske diskusjoner den 29. mars. 29. mars deltok 500 studenter i diskusjonene: «Politiseringen, forutsetningen for enhver protestbevegelse, hadde begynt.»¹³

22. mars-bevegelsen, gnisten som satte steppen i brann, ble altså ikke dannet av noen organisasjon. Den bar tvert imot preg av en rekke sosialistiske sjatteringer: «anarkister», «situasjonister», «trotskister», «castroister», «maoister», osv. «Dette er faktisk ikke noen organisasjon i det hele tatt. Så å si enhver som identifiserer seg med 22. mars, er i virkeligheten medlem. 22. mars er den symbolske legemliggjøring av dem som er revolusjonære aktivister. Den er således multitendensiell i ideologien og anarkistisk i organisasjonen.»¹⁴

Konfrontasjonen med universitetsmyndighetene i Nanterre ble stadig hardere. Den 3. mai ble Daniel Cohn-Bendit og tre andre fra 22. mars-bevegelsen stilt for disiplinærrett samtidig som universitetet ble stengt. Dermed slo protesten over på Sorbonne, der studentene satte i gang en solidaritetsaksjon. Rektor ved Sorbonne tilkalte 500 mann fra «sikkerhetspolitiet», CRS, som stormet universitetsområdet og gikk til væpnet angrep på demonstrantene. Nærmere 600 ble arrestert, ca. 100 måtte innlegges på sykehus. Studentoppstanden var med ett slag landsomfattende; og unge arbeidere begynte å slutte seg til demonstrantene.

I februar 1968 hadde *Peking Review* en artikkel om studentopprøret i Vest-Tyskland og Italia under overskriften: «Vi må samarbeide med student-

massene». Likevel fordømte den «prokinesiske» UJCML de «småborgerlige eventyrerne» i Nanterre (22. mars-bevegelsen) og mente at aksjonene deres var i strid med masselinja. Dette studentforbundet fordømte også barrikadenatten 10.-11. mai og kalte den et slagsmål «provosert fram av trotskister og anarkister».¹⁵ Men nettopp barrikadenatten var en *eksemplarisk aksjon*. Studentoppstanden utløste en omfattende arbeiderrevolt: «Skildret som sensasjon i uavbrutte radiosendinger, i utallige pressemeldinger og foto-reportasjer, hadde barrikadekampene i Latinerkvarteret en uvanlig signal-funksjon for det franske proletariatet. Ved at studentene brøt ut av rollen som det avmektige offeret og besvarte den brutale polititerroreren med organisering av selvforsvar og direkte aksjoner, minnet de proletariatet om de effektive kampformene i dets egen klassehistorie.»¹⁶

Flere steder gikk arbeiderne til «ulovlige streiker» og okkupasjon av fabrikkene. Det er ikke tvil om at de bevisste ønskene til en stor del av den franske arbeiderklassen strakk seg langt ut over rene lønnskrav, noe for eksempel Ernest Mandel påviser.¹⁷ De spontane forsøkene på å opprette arbeiderråd, på selvorganisering av produksjon, distribusjon, sykehjelp, osv., vitner nettopp om dette.

Men det later til at PCF hadde bevegelsen noenlunde under kontroll helt fra begynnelsen. Det store flertallet av arbeiderklassen fulgte bare PCFs og CGTs paroler. Ordensvernet til CGT sørget dessuten for å få slutt på de fleste fabrikkokkupasjonene og å gi streiken «ro og verdighet». Unntatt den kortvarige «solidariteten» mellom PCF og studentene, fantes det ikke noe vi kan kalle «en arbeider- og studentbevegelse».

7. Organisasjonsspørsmålet. «Somliga partier (bl.a. PCMLF och JCR) anser att händelserna visa de hur katastrofal bristen var på ett starkt, centraliserat avantgardistisk parti. Dessa grupper anser att den viktigaste uppgiften nu är att bygga upp ett sådant avantgardparti på marxist-leninistiska grundvaler.»¹⁸ Er denne problemstillingen tilstrekkelig? Et sterkt og sentralisert parti som attpåtil kaller seg «arbeiderklassens avantgardeparti», finnes i Frankrike: PCF. Det fins dessuten et parti som ikke er sterkt og som har minimal tilslutning i arbeiderklassen, er politisk isolert, sentralisert og «avantgardistisk», nemlig PCMLF. Er det så nok at noen partier understreker nødvendigheten av å styrke seg selv?

Raseriet til de revolusjonære over kommunistpartiets «forræderi mot revolusjonen» synes noe misforstått. Det er liten grunn til å tvile på at PCF fortsatt er lojalt mot de politiske prinsipper det står for og har stått for. Skal en kunne si noe om PCFs politiske målsetting, må en ikke stanse opp ved dets verbale bekjennelser til revolusjonen, men se på dets politiske praksis – både før og nå –, dets indre forhold og dets forankring i kapitalismen.

Mai-oppstanden bekreftet at de revisjonistiske kommunistpartiene i siste instans er organisert og strukturert for å arbeide bare innenfor rammen av de

borgerlige institusjonene. Under bunnen av partihierarkiet står velgermassen som blir stadig mer passivisert og dermed avpolitisert. På bunnen av partihierarkiet er medlemsmassen som finansierer en betydelig del av partiets virksomhet og tildels utfører på basisplanet ordrer fra sentralen. Lenger oppe er funksjonærer, sekretærer, parlamentarikere, osv. Jo høyere opp en kommer i hierarkiet, desto flere kadrer er det som livnærer seg på å drive klassekamp: «Partikadrer har som levebrød å drive det borgerlige spillet med parlamentariske valgkamper. Fagforeningsmenn, delegater og kontorfolk blir forfremmet og betraktet som dyktige i den grad de hjelper arbeiderne til å vinne innrømmelser fra kapitalistene. I hver liten by vil denne slags masseparti gi opphav til en samling av byråkrater, små og store funksjonærer. Inntekten og sikkerheten til disse folkene er like fast knyttet til den eksisterende sosiale orden som inntekten og sikkerheten til deres motstandere i de borgerlige partiene, i arbeidsgiverforeningene, industriforbundene, osv. Og det er disse folkene – heltidsarbeiderne i partiet – som i langt større grad enn ubetalte, militante arbeidere bestemmer melodien i det indre partilivet og gir støtte til det øverste laget av partibyråkrater som selv lever som, og før eller siden vil komme til å tenke som, borgerlige funksjonærer. ... Dette betyr ikke at partiet står imot arbeiderne eller at det svikter i å representere deres interesser. Det representerer interessene deres innenfor rammen av det kapitalistiske systemet. ...»¹⁹

Revisjonismen er ikke et rent ideologisk fenomen, den har sin materielle basis i seinkapitalismen. En kjent setning av Karl Marx forklarer bedre enn all moralisering kommunistpartienes revisjonisme: «'Ideen' har alltid blamert seg i den grad den har vært forskjellig fra 'interessen'» En analyse av PCFs forankring i den franske kapitalismen, dets karakter og indre relasjoner, vil vise at et nytt parti, om det er aldri så avantgardistisk i teori og ideologi, men forøvrig en kopi av de gamle kaderpartiene, også vil kopiere de avgjørende svakhetene til disse partiene.

På den andre siden er det sikkert at et spontant opprør av desorganiserte arbeidere og studenter ikke kan føre til seier. Nettopp det at massene ikke er organisert (men atomisert), utgjør deres svakhet overfor en massivt organisert herskende klasse i et gjennomorganisert kapitalistisk samfunn (politi, hær, domstoler, skoler, universiteter, næringsorganisasjoner, arbeidsgiverforeninger, partier, osv.) der all organisering skjer ovenfra. Det fins neppe noe annet brukbart svar på den revisjonistiske kommunismen enn utviklingen av en avantgardistisk, revolusjonær organisasjon som baserer seg på massenes selvorganisering, arbeider blant massene og hjelper fram organisering og revolusjonering nedenfra.

NOTER

- 1) *Der Spiegel* Nr. 22, 27/5 1968, s. 108. Tallene i *Der Spiegel*, henholdsvis 3,24 vesttyske Mark for Frankrike og 4,60 vesttyske Mark for Forbundsrepublikken.

er omregnet etter gjeldende valutakurs. Her er noen nyere data over gjennomsnittlig timelønn for arbeiderne og arbeidstimer pr. uke. (Også disse tallene er omregnet etter gjeldende valutakurs, dvs. 1 DM er ca. 1,80 kr.) Frankrike: 6,70 kr. og 46,2 timer. Italia: 5,75 kr. og 44,3 timer. Forbundsrepublikken: 9,15 kr. og 43,1 timer. (Kilde: *Die Zeit* Nr. 28, 11/7 1969.)

- 2) *Der Spiegel* Nr. 22, 27/5 1968.
- 3) Jfr. W. Kreipe: «Studenten in Frankreich – Hintergrund und Potential einer politischen Bewegung», *Kursbuch 13*, 1968, s. 157.
- 4) Jfr. Jean-Marie Vincent: «The PCF and its History», *New Left Review* no.52, Nov./Dec. 1968.
- 5) *ibid.*, s. 40/41.
- 6) W. Kreipe: «Spontaneität und Organisation – Lehren aus dem Mai-Juni 1968», *Kursbuch 16*, 1969, s. 51.
- 7) Andre Fontaine: «The Limits of Power Sharing», *Le Monde – Weekly Selection*, 25/6, 1969.
- 8) A. Fontaine, *ibid.*
- 9) W. Kreipe, *op.cit.*, s. 165.
- 10) *ibid.*, s. 166.
- 11) *ibid.*, s. 167.
- 12) *ibid.*, s. 168.
- 13) Daniel und Gabriel Cohn-Bendit: *Linksradikalismus, Gewaltkur gegen die Alterskrankheit des Kommunismus*, Reinbek 1969, s. 52 (Norsk utgave, Pax Forlag, høsten 1969.)
- 14) John and Barbara Ehrenreich: «The European Student movements», *Monthly Review*, Sept. 1968, s. 30.
- 15) Jfr. Kreipe, *op.cit.*, s. 42.
- 16) *ibid.*, s. 43.
- 17) Ernest Mandel: «The Lessons of Mai 1968», *New Left Review*, no.52, Nov./Dec., 1968, s. 23.
- 18) *Clarté* (Stockholm) nr.4, 1968, s. 35.
- 19) Leo Huberman/Paul Sweezy: «Reflections on the French Upheaval», *Monthly Review*, vol. 20, no. 4, Sept. 1968, s. 6/7.